

שאלות ותשובות לסיכום מסכת מועד קטן

טוב (עפ"י רש"י זבחים ק; תורת האדם לרמב"ן. וכן הוכיח המשנה-למלך (אבל ג) מיומא יד וכן השעה"מ (מעה"ק ג,ג) וערוך לגר (יבמות ע) מפסחים צב). ויש מתירים (כן מבואר בתורי"ד כאן וכן בריטב"א. וע' אור שמח ביאת מקדש ב; שו"ת בנין ציון ח"ב קכו; זכר יצחק מג-מד; מנחת שלמה ח"ב צב).
ג. יש אומרים שקרבנות הבאים על חטא כחטאת וכאשם, האבל משלח קרבנותיו, שלא יהא עומד בחטאו ומחוסר כפרה (מובא בריטב"א).

מנודה; לדעת רב יוסף יש להוכיח מישראל במדבר שהיו מנודים ושלחו קרבנותיהם. ואביי דחה שמא מנודה לשמים קל יותר.
ובמצורע, הוכיחו מדברי רבי שמעון שאינו משלח קרבנותיו (וביום באו... יקריב).
שילוח קרבנות בשאר טמאים – ע' בפסחים סב.

דין מי שמת בנידויו ועוד בדיני נידוי – ע' בברכות יט.

דף טז

כז. א. כיצד מנדים ומחרימים?

ב. מהו משך זמן הנידוי והנזיפה?

ג. שלשה שנידו, האם צריכים הם עצמם להתיר או אפשר באחרים? ומה הדין כשמת אחד מן המנודים?

ד. מה דינם של המנודה לרב / לתלמיד / לעירו / לעיר אחרת / לנשיא / לכל ישראל?

א. מי שנתחייב נידוי, משגרים אליו שליח בית דין ומזמינים אותו לדון (וישלח משה לקרא לדתן ולאבירם בני אליאב) לפני אדם גדול (ויאמר משה אל קרח אתה וכל עדתך היו לפני ה'. לא אמר 'לפנינו' – מכאן שאם יש גדול מומחה צריכים לחלוק לו כבוד ולהזמין בשם המומחה), 'אתה ופלוני' (אתה והם ואהרן) 'בזמן פלוני' (מחר). וקובעים לו זמן נוסף (שאם לא בא בראשון יהא לו זמן אחר (רש"י). קראו שם, פרעה מלך מצרים שאון העביר המועד). ואם נוהג בהפקרות וחוצפה בשליח בית דין, ובא השליח ואמר – אינו כלשון הרע (העיני האנשים ההם תנקר – ואם לא שהשליח אמרו למשה לא היה יודע. והשליח נאמן על הבית-דין לנדות על פיו. ב"ק קיב; רי"ף).

וכשבא לנדות, צריך השליח לומר דעת פלוני הרב לנדותך (אורו מרוז אמר מלאך ה'. שאם לא אמר כן אין להאשים את זה שלא חש לדבריו, כי סובר שהשליח מדעתו אמר. נמוקי יוסף). ומחרימים אותו (אם ירצו בית דין להחמיר עליו עוד. יו"ד שלה, ח) בארירה (אורו ארור). ומחרימים גם את האוכל והשותה עמו ואת היושב בד' אמותיו (ארו ארור י' ש ב י ה).

זה דוקא אם ראו בית דין קושי האיסור והעבירה, ואין היושב והאוכל עמו מנודה ממילא אלא אם כ"ד נידוהו בפירוש (עפ"י רא"ש; יו"ד שם ט. וע' גם בשו"ת הרי"ף ח"א רפא). אשתו ובניו מותרים להיות עמו (עפ"י סמ"ג; ראב"ד; ריטב"א; רא"ש; שו"ת הרשב"א ח"ד רטז ובמיוחסות לרמב"ן רסו).

ומפרטים את חטאו בצייבור (כי לא באו לעזרת ה'. ואמר עולא: בארבע מאות שופרות החרים ברק לרזו). והרשות ביד בית דין להפקיר נכסיו (וכל אשר לא יבא לשלשת הימים כעצת השרים והזקנים יחרם כל רכושו והוא יבדל מקהל הגולה) ולרבי עמו ולקללו, להכותו ולתלוש שערו ולהשביעו ולכפותו ולאסרו לעשות הרדפה (רש"י: לנדותו מיד כשאינו מציית לדין. וגאון פירש: קשירת קנים וחבישתו ביניהם, שלא יעמוד בבית האסורין בריוח (מובא ברא"ש). וברמב"ם (סנהדרין כד, ט) נראה שמפרש: דחיפה וסחיבה על הארץ (מ"מ. וע"ע בערוך ונמו"י). ואריב עמם ואקללם ואכה מהם אנשים ואמרטם ואשביעם באלקים...; הן למות הן לשרשי הן לענש נכסין ולאסורין).

רעט

א. אין מצרפים את המגודה לכל דבר שצריך עשרה (עפ"י רמב"ם תלמוד תורה ז, ד. וע' בשו"ת הריב"ש קעב).

ב. יש אומרים שנכסי המגודה שנידוהו בית דין, אסורים בהנאה. והר"ן (בנדרים ז סע"א) חולק וסובר שנכסיו מותרים מלבד בחרם של בית הגדול (וכן דעת הריטב"א. וע' בשו"ת הראב"ד רו, ובלשון הנמוקי-יוסף).

ושונים (בנידוי) לאחר שלשים, ומחרימים לאחר ששים. רב חסדא אמר: מתרים בו שני וחמשי ושני. יש מפרשים: בשני ובחמישי מתרים בו תחילה ומנדים, ובשני אחר מחרימים, ואין צריך שלשים יום (או"ז, וכ"כ התוס' בשם רש"י). ויש מפרשים: קודם שינדוהו יתרו בו שני וחמישי ושני. וכן משמע בב"ק (ר"ף, תוס').
ודוקא לממון, אבל על חוצפה (= מזוה תלמיד חכם; מזוה את התורה או את לומדיה. רש"י, או"ז) – לאלתר.

א. דיני המגודה אינם דבר תורה אלא מדרבנן, ומקור הדבר מדברי קבלה, מ'אורו ארור יושביה' (עפ"י שו"ת הרשב"א המיוחסות לרמב"ן רסג. וכ"כ בשו"ת הרי"ף ח"א רצא. ויש אומרים שעיקר נידוי דאורייתא הוא, ורק פרטי דיניו מדרבנן. ע' ריטב"א כאן; תשב"ץ ח"ב עב).
ב. הרמב"ם מנה עשרים וארבעה דברים שמנדים עליהם. והראב"ד הוסיף עוד שלשה.

ב. סתם נידוי שלשים יום, ואולם אם חזר בו ונתפייס עם בעל דינו – מתירים לו לאלתר. ודוקא בעניני ממון אבל אפקרותא (ביו"ת"ח) – עד שיחול הנידוי שלשים יום.

יש פוסקים להלכה דלא כאביי אלא אף באפקרותא, אם חזר בו תוך שלשים – מתירים לו לאלתר (עפ"י רי"ף, וכן מובאת דעה זו בשו"ע יו"ד שלד, יג. וער"ן ורא"ש נדרים ז:). ולאחר שלשים, יש מי שאומר שמתירים לו אם בא לב"ד לבקש שיתירו לו. ויש מי שחולק וסובר שאין מתירים לו עד שיחזור (ע"ש וברמ"א, ובנמוקי יוסף להלן יז ד"ה ההוא).

אין נזיפה פחות משבעה ימים (זכר לדבר: ואביה ירק ירק בפניה הלא תכלם שבעת ימים). ונזיפת נשיא שלשים יום. וסבר רבי [לבסוף] שצריך שלשים יום שלמים, ואין אומרים מקצת היום ככולו. בנזיפה, גם אם חזר בו בתוך הזמן, ממשיך בנזיפתו עד תום הזמן. ועיקר ענין הנזיפה להראות שהוא נכלם וממעט בדיבורו ובשחוקו, אבל אין איסור לאכול ולדבר עמו, ואינו אסור ברחיצה ובנעילת הסנדל וכד'. ודומה שהנזיפה אינה צריכה היתר (עפ"י הרא"ש).
אמר רב חסדא: נידוי שלנו (בני בבל. רש"י) כנזיפה שלהם, שבעה. ונזיפה שלנו – יום אחד.

ג. הסיק אמימר להלכה [שלא כמו שסבר אביי] ששלשה שנידו, יכולים שלשה אחרים להתיר נידויו. וצריך שלשה שחשיבותם אינה פחותה מהמנדים. וכן מבואר בגמרא להלן (יז) שאין להתיר נידוי של אדם חשוב אלא אם יש אחר חשוב כמותו.
ונראה שכל אותם בני אדם שנמלכו בהם בשעת הנידוי והסכימו עמהם, גם הם נחשבים מן המנדים וצריך שיהיו בשעת ההיתר או הם או אחרים חשובים כנגדם. ואין צריך שיהיו השלשה במעמד אחד בהתרה אלא כל אחד מתיר לבדו, ואעפ"י שנידוהו יחדיו (ראב"ד).
אחד מן המנדים שמת, חלקו אינו מופר עד שיבוא אחר במקומו ויתיר (כן אמר רשב"ג. וע' בשפת אמת שצדד בדעת חכמים).

ד. מנודה לרב – מנודה לתלמיד. לתלמיד – אינו מנודה לרב. מנודה לעירו – מנודה לעיר אחרת. מנודה לעיר אחרת – אינו מנודה לעירו. מנודה לנשיא – מנודה לכל ישראל. מנודה לכל ישראל – אינו מנודה לנשיא.

א. כל שאינו מנודה לכל, כגון מנודה לתלמיד או מנודה לעיר אחרת – נראה שאינו אסור בכל דיני מנודה ואין עליו אבלות אלא שבני אדם מרחיקים אותו כדי לביישו (ראב"ד, מובא ברא"ש).
ב. מנודה לעיר אחרת שאינו מנודה לעירו, נראה שלשאר עיירות מנודה, ודוקא בשוות לאותה עיר אבל בעדיפות – לא (ראב"ד).

תלמיד שנידה לכבודו – נידויו נידוי. תלמיד שנידה על כבוד שמים, כגון על דבר עבירה – נידויו נידוי גמור, גם כלפי הרב והנשיא (עפ"י להלן יו. וראשונים).

א. תלמיד מנדה לכבודו רק שלא בפני רבו, אבל בפני רבו – חוצפה היא, והתלמיד עצמו צריך נידוי. ואם רבו חולק לו כבוד – מותר (עפ"י ראב"ד, הביאו הרא"ש. וע' בשו"ת הרא"ש ח).
ב. לכאורה משמע במעשה דריש לקיש, שגנב שנידה נידויו נידוי. ואולם הפוסקים (יו"ד שלט) נקטו שהמנדה צריך להיות אדם חשוב. ושמא הם מפרשים כרבנו תם שזה שליקט הפירות לא היה גזלן, ואולם הרא"ש כתב (בשו"ת כה"ג) שהיה עם הארץ. וצ"ע (עפ"י חדושים ובאורים. וע' בשו"ת מהרי"ק קסט ד"ה ואשר כתבת בענין האדרבה).

דף יז

כח. א. האם תלמיד חכם עושה דין לעצמו בדיני ממונות? ומה הדין כשת"ח נידה את בעל דינו שחייב לו ממון?
ב. תלמיד חכם המורה בעירו ויוצאות עליו שמועות רעות – האם דינו בנידוי? ומה דינם של תלמיד-חכם

ואב-בית-דין שסרחו?

ג. ז'לפני עור לא תתן מכשול' – כגון מה?

ד. נידוהו ואינו יודע מי נידהו – מה יעשה?

ה. האם תלמיד חכם יכול לנדות עצמו ולהפר?

א. אמר רב יוסף: תלמיד חכם עושה דין לעצמו (שאומר לבעל דינו חייב אתה לי כך וכך. רש"י), בדבר שהוא פסוק וודאי אצלו.

יש ראשונים שסוברים שאין אדם רשאי לדון בעצמו בעניני ממון אף לא בשעת מעשה, ומה שאמרו כאן 'עביד דינא לנפשיה' היינו רק לענין נידוי, כגון אדם שקורא לחברו עבד (עפ"י ראב"ד, ר"ת, רא"ש).

ויש מפרשים שאף לדון וליטול עושה אדם דין לעצמו בכגון שגזלו ממנו חפץ, מותר לו ליטול את שלו או אפשר אף ליטול ממון אחר ואינו צריך לילך לבית דין (ע' בראשונים ב"ק כז).

מסופר על ריש לקיש שהיה שומר פרדס והיה שם אדם אחד שאכל תאנים ולא השגיח באזהרותיו, ונידהו. ואמרו לו שאין נידויו נידוי [ולא עוד אלא שאותו אדם שנידהו לריש לקיש על שנידהו בכדי – נידויו נידוי, וצריך ריש לקיש התרה].

פרשו ראשונים: אף על פי שמנדים על עסקי ממון, היה לו להתרות בו תחילה או לקרותו לבית דין, ואף בית דין אינם מנדים ללא התראה שני וחמישי (ע' תוס' ונמו"י). ועוד הביאו בשם רבנו תם שאותו אדם ליקט תאנים כדין.